Maarten Jan Hoekstra, *Huis, tuin en keuken. Wonen in woorden door de eeuwen heen*. Uitgeverij Atlas, Amsterdam, 2009, 256 blz. i 24,90.

Er is wel geen terrein waar in de loop van de tijd zoveel gebeurd is als op dat van het bouwen. Ingrijpende veranderingen, nieuwe materialen, nieuwe elementen, nieuwe gebruiken, alles komt er zo'n beetje samen. Ook veranderde leefomstandigheden hebben een rol gespeeld.
Wie eenmaal de ui heeft leren kennen en daar *ui* tegen heeft leren zeggen, zal dat niet zou gauw veranderen, gewoon omdat de ui niet verandert, maar als de poepdoos verandert in een wc met thermische bril dan komen daar ook nieuwe namen bij te pas. Als de lezer zich dat alles al niet gerealiseerd had, wordt het hem (haar ook, hoor!) wel duidelijk bij lezing van het huis-tuin en keukenboek van Hoekstra, dat de benamingen behandelt van alles wat met wonen verband hield en houdt.

Etymologische woordenboeken zijn doorgaans alfabetisch. Dat is handig als je de herkomst van een bepaald woord wilt weten. Maar om een idee te krijgen van de woorden die er op een bepaald 'woordveld' te vinden zijn en hoe ze met elkaar te maken hebben, kun je ze eigenlijk niet gebruiken. Daarvoor zijn systematische woordenboeken juist geschikt. Nog een stapje verder gaat een auteur die van zijn woordverklaringen een doorlopende tekst maakt. En dat doet Hoekstra.

In elk hoofdstuk behandelt H. de geschiedenis van het bouwen en de herkomst van de namen die voor allerlei bouwelementen en onderdelen van huizen in gebruik kwamen. Dat kunnen erfwoorden zijn, dat wil zeggen woorden uit de Germaanse voorstadia van het Nederlands, maar vooral ook leenwoorden, in het bijzonder uit het Romaanse taalgebied, van het Latijn van de Romeinen, tot het Frans van heden. Vanzelfsprekend want daar kwamen de meeste vernieuwingen vandaan.

Een groot deel van het boek bestaat uit allerlei cultuurhistorische en historische beschouwingen over de bouwgeschiedenis maar vaak ook zijn ze algemener van aard en houden ze geen direct verband met de etymologie en de woordgeschiedenis. Ze maken het boek er te leesbaarder door en vormen voor de intellectueel een handige samenvatting van wat ie geacht wordt te weten of te willen weten.

Zo begint hoofdstuk 8 met de vaderlandse geschiedenis van de 18^{e} en 19^{e} eeuw, om uit te monden in de uitvinding van materiaal en woord *beton* (te herleiden tot Latijn *bitumen* 'pek') om daarna verder te gaan met de stagnerende bevolkingsgroei en de opkomst van het neoclassicisme, dat overigens nauwelijks

nieuwe begrippen en benamingen met zich meebracht. Dat is wel anders bij het privaat, dat ondanks zijn eeuwenlange onveranderlijke vorm toch veel al dan niet ironische namen gekend heeft.

Schraal is de oogst aan nieuwe woorden en dus aan nieuwe vindingen bij de sociale woningbouw van de 19e eeuw. *Portiek* en *dakkapel* dat zijn ze wel zo ongeveer. Hoe de nieuwe huizen van welgestelden eruit gingen zien, is onder ander af te leiden uit de aan het Italiaans en Frans ontleende woorden *veranda, pergola, loggia* en *serre*, die in de 19e eeuw voor het eerst voorkomen. Daar kwamen dan de namen voor allerlei aparte kamers nog bij: *spreekkamer, badkamer, eetkamer, dessertkamer* en natuurlijk ook *logeerkamer*.

In het laatste hoofdstuk waagt H. zich aan een beschrijving van het huis van de toekomst, waarin op grote schaal gebruik gemaakt zal worden van technische verworvenheden die we nu ook al kennen : *Blu-ray* ('blauwe straal'), *bluetooth* (de Engelse vertaling van de naam van Vikingenkoning *Blatand*), *cd-i*, huizen van plastic, *blobs* ('bubbel') 'huizen van een vloeiende architectuur', enzovoorts. Een steeds sterker bepalende factor bij de ontwikkeling van nieuwe woonvormen zal de duurzaamheid van de gebruikte materialen zijn. Dan kunnen huizen misschien weer eeuwenlang mee mits onze smaak en voorkeur even duurzaam zal zijn.

Plaatjes, foto's, plattegronden, historische kaartjes van de Nederlanden illustreren, verduidelijken en verlevendigen dit aardige boek.

Jan Stroop